

12.1.2023

VNS 13/2022 vp

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Pyydettyä lausuntonaan valtioneuvoston selonteosta oikeudenhoidosta Ulosottolaitos kunnioittaen esittää seuraavaa.

Yleistä selonteosta

Oikeudenhoito huolehtii oikeusvaltion ylläpidosta ja toimivuudesta. Se muodostaa valtion toimintojen kivijalan ja mahdollistaa muun yhteiskunnallisen palvelun ja kehittämisen. Sääntöperusteisen yhteiskunnan toimivuus edellyttää oikeudenhoidon asianmukaisia ja riittäviä palveluja. Oikeudelliset ilmiöt ovat monipuolistuneet ja vaikeutuneet ja oikeudellisen ratkaisutoiminnan tarve on lisääntynyt. Yleismaailmallisten ja kotimaisten ongelmien lisääntyessä oikeudenhoidon palvelujen turvaamisen välttämättömyys on entisestään korostunut.

Oikeudenhoidon toimintakykyä tulee parantaa toimintoja tehostamalla silloin kun se oikeusturvaa vaarantamatta on mahdollista. Nykyisellään resurssit eivät kuitenkaan vastaa lisääntynyttä työmäärää. Tämän seurauksena asiat ruuhkautuvat ja oikeussuojan saaminen hidastuu, heikentyy tai pahimmassa tapauksessa estyy kokonaan. Asianmukaiset resurssit edellyttävät selkeää tasokorotusta selonteossa esitetyin tavoin. Oikeudenhoito maksaa varsin vähän, noin 1,7 % talousarvion kokonaismäärärahasta. Esitetyn tasokorotuksen jälkeenkin sen osuus jäisi alle 2 prosenttiyksikön. Kysymyksessä on siten vähäinen taloudellinen panostus tärkeään asiaan.

Ulosottotoimen tilannekuva

Ulosotto on toteuttanut laajan rakenneuudistuksen toiminnassaan kaksi vuotta sitten. Uudistettavana on ollut organisaatio, työmenetelmät, tietotekniikka, lainsäädäntö, virkarakenne ja palkkausjärjestelmät. Mittava uudistus on pääosin toimeenpantu ja alustavat tulokset - huolimatta lyhyestä tarkastelujaksosta ja pandemian aiheuttamista poikkeusoloista – vaikuttavat lupaavilta: Ulosottolaitoksen henkilötyövuosia on vähennetty noin 200 ja sekä toiminnan laatu että tuloksellisuus näyttävät kehittyneen parempaan suuntaan. Vuosittainen euromääräinen perimistulos on kahdessa vuodessa noussut yli 100 miljoonaa euroa. Uudistusta koskeva hallituksen selvitys on parhaillaan lakivaliokunnan käsiteltävänä.

Uudistuksessa on henkilökunnan määrää eri tehostamistavoin saatu edellä kerrotun mukaisesti vähennetyksi tuntuvasti. Nyt ollaan kuitenkin sillä tasolla, että työn kuormittavuus näkyy lisääntyneinä sairauspoissaoloina, joissa merkittävänä syynä on henkinen uupumus. Velkomusasioitten määrä on korkealla tasolla eikä tulevaisuus näytä tuovan tässä suhteessa helpotusta, pikemminkin päinvastoin. Uudistus on luonut mahdollisuuden tehdä työtä tarkemmin ja laadukkaammin, mikä näkyy jo alustavissa havainnoissa. Se kuitenkin edellyttää hieman lisää tekijöitä. Tarvetta maltilliselle henkilökunnan lisäykselle siten on. Samoin tietotekniikan

kehittäminen, koulutuksen asianmukainen järjestäminen sekä ennakolliseen talousneuvontaan ja harmaan talouden torjuntaan panostaminen edellyttäisivät lisäresursseja.

Ulosottolaitoksen määrärahojen osalta on menokehyksissä suunniteltu edelleen lisäleikkauksia noin neljä miljoonaa euroa. Tämän toteuttaminen merkitsisi toiminnan osittaista alasajoa. Käytännössä se tarkoittaisi noin 120 henkilön irtisanomista tilanteessa, jossa nykyinenkään henkilöstöresurssi ei ole riittävä. Oikeudenhoito heikentyisi ja valtion fiskaaliset edut vaarantuisivat. Pienikin perimistuloksen heikkeneminen merkitsee valtiolle tuntuvasti suurempaa menetystä kuin menoleikkauksella saavutettava hyöty. Vielä suurempi menetys koituisi muille velkojille.

Taloudellisia tappioita suurempi menetys tulisi siinä, että oikeudet ja velvollisuudet toteutuisivat yhteiskunnassa nykyistä heikommin. Se lähettäisi huonon viestin myös ajatellen oikeudenhoidon ennaltaehkäisevää vaikutusta. Työn ylikuormittavuus heikentää myös velallisten oikeusturvan tasoa, kun asioihin ei ole aikaa perehtyä riittävästi.

Ulosottolaitoksen resurssit ovat tällä hetkellä riittämättömät ja selvityksessä kuvatulla tavalla niihin tulisi saada tasokorotus. Esitetty korotus on hyvin maltillinen ja ulosotto toimi valtiolle erittäin kannattavaa toimintaa. Oikeudenhoidon ketjun usein viimeisenä keinona ulosotto varmistaa, että oikeudet ja velvollisuudet toteutuvat myös käytännössä, eivätkä oikeuslaitoksen päätökset jää vain suosituksiksi.

Juhani Toukola
valtakunnanvouti